

FRA SYVENDE FAR I HUSET

Stewe Claeson

I
Lite norskt, nu när gränsen är stängd
I dessa karantäniska tider. Norskt. Just de
norska folkhögskolorna inramar på sätt
och vis mitt folkbildarliv. Som ung lärare
på Malungs folkhögskola besökte jag 1968
Elverums folkehøgskole – en lärare och en
handfull elever skulle varje år bo och stude-
ra och undervisa någon vecka på resp gäst-
skola. Utbytet hade ägt rum under många
år, eftersom Gunnar Furuland, rektor på
Malung från 1928 till 1964..., var stor Nor-
gevän, ofta hade norska författare på besök
och enligt utsago ägnade stor tid åt norska
diktare i sin litteraturundervisning. - Och
idag, i dessa sena tider, går mitt äldsta
barnbarn på Fosen folkehøgskole och skall
i juni segla ut, på den delen av Atlanten där
skolan ligger, i båt han varit med att bygga.
Om det norska kan man säga mycket.

II
Kanske plats för ett par ord om att jag
ändrar rubrik på de här minnesskrönorna.
Först, i bortåt tio år, *drömde* jag i många
krönikor om folkhögskolan, sedan tyckte
jag mig ha förpassats till *sidlinjen* under
några år. Men när jag ser det som händer
dessa dagar, när jag hör de unga folkvalda
tala om vår skolform, när jag i tidskriften
läser uttalanden från riksdagens sverigede-
mokrater och andra, känns det som om
jag sannerligen och slutgiltigt tillhör en
svunnen tid - - - Urban, vår redaktör, var
osäker på om min nya rubrik skulle slå an
några strängar alls – ja, hur många, kära
veteranvänner, *hur många av er minns de
gamla norska folkeeventyren, som vi läste
i realskolan en gång...?* – Det fanns en
tid när kunskap i norska och danska ingick
i läroplanen, och alla i vår generation
läste ett antal texter på dessa språk redan
i skolan. Men idag? När man i svensk TV
skall intervjuva en dansk minister övergår
den svenska reportern till – engelska! Men
jag tänker envisas med att tro att vi faktiskt
förstår norska, både bokmål och nynorska
- och danska.

III
Och på tal om det norska - som rektor på
Nordiska var jag också norsk folkhögsko-
lerektor.

- Det är inte bara härhemma som

klåfingrigheten blir alltmer besvärande.
För bara något år sen ville den norska
Solbergregeringen "fase ut" kortkurserna
och linjer med få sökande... Det har inte
blivit så. Ännu. Men visst är uttrycket
speciellt, och det betyder detsamma på
svenska och norska, "fase ut" betyder just
det som det låter som, fasa. Förklara hur
en ny politikergeneration som säger sig slå
vakt om det sant svenska resp norska, de
gamla nordiska värdena, bara kommer med
förslag som i en handvändning skulle lägga
hundrafemtio års verksamhet i graven?! Av
ekonomiska skäl? Och vad skall man ha
pengarna till? Verksamheter som markna-
den kräver. På framsidan av vår tidskrift
stod det häromåret – och jag har inte glömt
irritationen jag då kände – att man på Val-
jeviken utbildar det framtida välfärdssam-
hällets personal. Det hade varit bättre om
man *bildade* den. - Jag frågade om Fosen
utbildade båtbyggare men den tidigare
rektorn tittade på mig och svarade – "*Ut-
danner?* Nei vi *danner*." – I inledningen till
denna skröna från min sjunde-fars-vagga
citerade jag den gamle rogalandskarlen
Garborg. Också Garborg hade synpunkter
på de ständiga ekonomiska argumenten. Låt
mig, innan jag återger ett personligt norskt
minne, citera den gamle radikalen:

/ - - /

For pengar kan ein få alt, heiter det. Nei, ein
kan ikkje det.

Ein kan kjøpa seg mat, men ikkje mathug,
dropar, men ikkje helse,
mjuke senger, men ikkje svevn,
lærdom, men ikkje vit,

/ - - /

*Skalet av alle ting kan ein få for pengar.
Men ikkje kjernen; den er ikkje for
pengar fal.*

"Det er berre den eine Voni att: um det endaa kannhende i siste Stundi
kunde vera komi eitkvart i Vegen.

Men det kjem sjeldan noko i Vegen for det som gali er."

Arne Garborg (Dagbok 1905-1923)

IV

Och till sist ett alldeles personligt norskt
minne. Vi hör numera ett ständigt prat om
vikten av ett s k mångkulturellt samhälle.
Jag minns en sådan folkhögskolediskussion
från ca år 2000, förberedd av journalistlin-
jen med mängder av starka och tydliga in-
slag - om globalisering och mångkulturali-
tet – och om vinsterna (men också riskerna)
med en alltmer sammanhållen, dvs likriktad
värld. Och om den stora nödvändigheten
av att lära av det främmande. Detta ägde
rum på min sista folkhögskola (Nordiska
i Kungälv) – men jag minns också en helt
underbar om också enkel vinkling på just
denna beredvillighet att ta intryck av det
främmande. Det var en dag när vi som så
ofta flaggade med alla de nordiska flaggor-
na i backen ned mot huvudbyggnaden. Och
vinden hade tagit i och den norska vim-
peln hade fastnat i ett av träden och slitits
sönder. Vi hade tolv norska elever det året.
Efter temadagen knackade det på min dörr
– och en av de norska journalisteleverna
frågade om jag hade tid ett ögonblick. Ja,
det hade man ju alltid. Och in kom – inte
bara journalisten – utan alla de tolv norska
eleverna. "Det er veldig alvorlig", sa han,
och jag anade att jag skulle få frågan varför
vi inte gjorde något åt den norska flaggan
i slänten. Men så la han till – gravallvar-
ligt - att det gällde lunchen. (Alla gamla
folkhögskolelärare- och rektorer har varit
med om de evinnerliga matdiskussionerna
på internaten!) Och jag tänkte: - min käre
Harald, passa dig nu, annars säger jag något
om luncherna på norska folkhögskolor; - de
finns nämligen inte – man har matpakke
eller får en extra smörgås. Lagad lunch är
en stor sällsynthet i vårt kära grannland. Så,
efter en kort paus, fortsatte han, fortfa-
rande med gravallvarligt stenansikte, att de
norska deltagarna denna morgon hade vägt
sig. "Vi var tolv när vi begynte på skolen.
Nå er vi tretten", sa han. Och meddelade att
efter denna mångkulturella dag hela grup-
pen kommit överens om att från Sverige
bara ta med sig en sak tillbaka hem – *den
lagade lunchen*. - Sedan stängde han av
sitt stora gravallvar och jag fick en kram av
var och en av de uppenbarligen allt fetare
norska deltagarna.